

Schmitz

Ik nodig mijn collega's uit om gezamenlijk te trachten een voorstel te formuleren in de geest van de woorden van de staatssecretaris. Ik vraag met name de heer Verhagen of hij daartoe ook bereid is.

De heer **Verhagen** (CDA): Tijdens mijn eerste termijn heb ik al duidelijk aangegeven dat er met mij te praten valt over de inhoudelijke bewoordingen van een amendement om recht te doen aan beide posities. In alle openheid zeg ik er wel het volgende bij. De staatssecretaris heeft een aantal bezwaren geformuleerd tegen de diverse amendementen. In wezen gaat het om het amendement van de heer Dittrich en het amendement van mijzelf. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat in het compromis de bewoordingen van het amendement van de heer Dittrich worden overgenomen. Er moet recht gedaan worden aan de door ons allen uitgesproken wens om te komen tot een duidelijke integratie in onze samenleving van de langdurig hier verblijvende vreemdelingen.

De heer **Apostolou** (PvdA): Ik begrijp heel goed wat de heer Verhagen zegt. Mijn enige punt is eigenlijk dat wij niet iets tot stand moeten brengen wat weer verwarring gaat scheppen. Ik hoop dat wij met elkaar tot een tekst kunnen komen waarmee geen enkel misverstand kan ontstaan.

De heer **Verhagen** (CDA): Daar moeten wij altijd van uitgaan. Als ik de staatssecretaris goed begrepen heb, kan er over mijn amendement niet al te veel misverstand bestaan, behalve dat het 900.000 kost.

Staatssecretaris **Schmitz**: Los van de kosten gaat het erom dat wij een wet opstellen die goed uitvoerbaar is. Er moet duidelijkheid komen voor de mensen die het betreft. De wet moet goed uitvoerbaar zijn en daarmee enige besparing van kosten opleveren. Vooral ook moet helderheid ontstaan over het belang van het moment. Deze zaken onderstrepnd moeten wij een tekst vinden. Ik ben er buitengewoon optimistisch over. Er gaan immers nog een avond, een nacht en een ochtend voorbij voor het moment dat wij hierover verder zullen spreken. Wij moeten elkaar vinden in het belang van de mensen die het aangaat. Daarover is een aantal

mensen het eens, overeind latend dat sommige mensen anders over een dubbele nationaliteit denken.

De heer **Schutte** (GPV): Gaat de staatssecretaris ervan uit dat wat er uiteindelijk in de wet komt te staan in lijn moet liggen met de praktijk van de afgelopen drie jaar?

Staatssecretaris **Schmitz**: Het moet in lijn liggen met de praktijk die naar mijn mening in de geest is van de motie-Soutendijk-van Appeldoorn/Apostolou en de circulaire die daarop gevolgd is. Wellicht moet een verdere toespitsing plaatsvinden op de actieve rol van de overheid op het zich bewust zijn en verifiëren van het moment dat de keuze gedaan wordt.

De heer **Schutte** (GPV): Zou de staatssecretaris, wellicht om ons te sturen, ons kunnen dienen met zo concreet mogelijke gegevens over het aantal gevallen waarin naturalisatie is toegestaan en over het aantal gevallen waarin naturalisatie niet kon worden toegestaan vanwege de dubbele nationaliteit, of omgekeerd, waarin dubbele nationaliteit de facto is geaccepteerd? Ik heb cijfers gegeven over het aantal Turken. Daarbij gaat het om ongeveer de helft van het totaal van de afgelopen jaren. Wij weten wat hiervan over het algemeen de oorzaak is. Het is mijn voorlopige conclusie dat het de praktijk van de afgelopen jaren is geweest dat ieder die een bezwaar aanvoerde, dat ook gehonoreerd gekregen heeft. Ik weet niet of dat de bedoeling is.

Staatssecretaris **Schmitz**: Ook voor mij geldt dat ik nog een avond, een nacht en een ochtend heb om hiernaar te kijken. Ik kan niet helemaal beoordelen in hoeverre deze cijfers beschikbaar zijn, maar ik wil zo goed mogelijk aan de vraag van de heer Schutte voldoen.

Ik kom op het amendement van de heer Dittrich op stuk nr. 26 inzake de regeling van de nationaliteitsrechtelijke gevolgen van de erkenning van kinderen. Het voorgestelde artikel 6, eerste lid, onder c, eist dat het erkende minderjarige kind gedurende een ononderbroken periode van ten minste drie jaar door de erkennner verzorgd en opgevoed is alvorens een optie op dat Nederlanderschap kan worden uitgebracht. Het amendement van de heer Dittrich

tracht een regeling te geven indien buiten enige schuld van het kind of de erkennner de aaneengesloten periode van drie jaar niet is bereikt. Ik denk dat de indiener daarmee een positieve invulling wil geven aan artikel 6. Ik meen echter dat het door hem daarvoor voorgestelde niet past in het systeem van de rijkswet. Dat wordt althans in mijn ambtelijke notitie ter zake gesteld. Artikel 10 betreft alleen de naturalisatieprocedure en niet de opties. De opties komen straks in de tweede tranche terug. Ik begrijp dat de heer Dittrich in zijn amendement beoogt een vrijstelling te geven van het vereiste van meerderjarigheid, zodat het erkende minderjarige kind dat niet gedurende een periode van drie aaneengesloten jaren door de Nederlandse erkennner verzorgd en opgevoed is, om bijzondere redenen zou kunnen verzoeken op grond van artikel 10 van de rijkswet te worden genaturaliseerd.

Voorzitter! Ik merk aan mijzelf dat ik een en ander niet helder te pakken heb. Dat doet, zo vind ik, niet erg recht aan de vraag van de heer Dittrich over zijn amendement op stuk nr. 26. Ik dacht namelijk dat wij die redelijk positief zouden kunnen beantwoorden, maar ik wil er graag morgen nog even op terugkomen. Anders doe ik hem onvoldoende recht.

De heer **Dittrich** (D66): Wilt u dat dan aan het begin van het debat doen, zodat ik in mijn tweede termijn daarop kan reageren?

Staatssecretaris **Schmitz**: Ja, dat lijkt mij heel correct.

Hiermee heb ik de amendementen behandeld. Het lijkt mij dat een aantal amendementen van groot belang is voor de besluitvorming over dit wetsvoorstel. Ik heb goede hoop op een goede afloop.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 16.55 uur tot 18.30 uur geschorst.

Voorzitter: Deetman

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Algemene wet bestuursrecht alsmede nadere aanpassing van een aantal wetten aan de**

Voorzitter

Algemene wet bestuursrecht (Leemtetwet Awb) (23780).

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer **Koekkoek** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Na de schriftelijke voorbereiding van deze Leemtetwet Algemene wet bestuursrecht en maar liefst drie nota's van wijziging resteren nog twee punten die ik wil bespreken. In de eerste plaats het punt van de griffierechten. Het lijkt mij wenselijk dat ter bevordering van de doelmatigheid, te weten de gezamenlijke behandeling, twee of meer indieners van een beroepschrift tegen overeenkomstige besluiten slechts één maal griffierecht betalen. Ik denk dan aan besluiten die wat de inhoud betreft gelijk zijn, behoudens uiteraard de namen van de belanghebbenden, de dagtekening en dergelijke kleine verschillen. Ik heb overwogen om een daartoe strekkend amendement in te dienen, maar het is de vraag of alle consequenties kunnen worden overzien wanneer je spreekt van overeenkomstige besluiten. Ik vraag de regering daarom, dit punt in ieder geval te betrekken bij de evaluatie van de Algemene wet bestuursrecht. Daarbij is de algemene vraag aan de orde: hoe kan een regeling betreffende anticumulatie van het griffierecht eraan bijdragen dat er een grotere proceseconomie ontstaat? Daarmee bedoel ik een grotere doelmatigheid, het gezamenlijk behandelen van beroepschriften.

In de tweede plaats krijg ik graag een toezegging van de regering op het punt van de werkwijze van het Algemeen burgerlijk pensioenfonds. Het bestuur van het ABP heeft tot nu toe bezwaren tegen beslissingen van de hoofddirectie behandeld volgens de bezwaarschriftenprocedure. Het gaat hierbij echter om administratief beroep. Het gaat immers om het vragen van een voorziening bij een ander orgaan dan het orgaan dat het besluit heeft genomen. Daarom stelt de regering voor om dat in dit wetsvoorstel ook met zoveel woorden te regelen. Het bestuur van het ABP heeft dat liever niet, omdat het ABP dan zijn werkwijze moet aanpassen. De wens van het ABP past echter niet in het systeem van de wet. Daarom vraag ik de minister om met het ABP te overleggen over

een praktische oplossing. Ik denk dat die oplossing binnen het kader van de Algemene wet bestuursrecht gevonden kan worden, zodat er wat dat betreft geen extra problemen ontstaan. Wij moeten ons namelijk realiseren dat de taak van het ABP er over een jaar weer anders uit kan zien. Men zou dan in korte tijd drie maal geconfronteerd worden met veranderde werkwijzen. Met belangstelling zie ik het antwoord van de regering tegemoet.

Minister **Sorgdrager**: Voorzitter! Ik dacht dat de heer Koekkoek problemen zou hebben met deze Leemtetwet op zichzelf, omdat hij begon met te zeggen dat er wel drie nota's van wijziging waren verschenen. Dat is niet het geval. Ik neem aan dat hij begrepen heeft om welke reden het zo gelopen is. Het was een zeer grote wetgevingsoperatie, waarbij het om duizenden artikelen ging. Dan kan het gebeuren dat een aantal zaken aan de aandacht ontsnapt. Bovendien is een aantal zaken aan het licht gekomen na de inwerkingtreding van de wet. Die zaken moesten dus wel in een Leemtetwet worden opgenomen. Zo kwamen wij ook tot verschillende nota's van wijziging. Ik geef toe dat het niet fraai is, maar het moet wel gebeuren.

De heer **Koekkoek** (CDA): Voorzitter! Ik heb begrip voor deze werkwijze, maar het moet mij wel van het hart dat het heel wat moeite heeft gekost om er, na het doorworstelen van een wetsvoorstel, pas na de derde nota van wijziging achter te komen wat het uiteindelijke voorstel van de regering is. Ik neem aan dat de minister voor mijn moeite ook begrip zal hebben.

Minister **Sorgdrager**: Ja, zeker. En aangezien de heer Koekkoek de enige is van de gehele Kamer die hierin kennelijk aanleiding zag om het woord te voeren, mag ik hem prijzen voor zijn doorzettingsvermogen bij het doornemen van deze toch wel taaie materie.

Ik ben blij dat de heer Koekkoek niet is overgegaan tot het indienen van een amendement, want misschien zouden wij dan binnenkort weer met een nota van wijziging moeten komen. Ik zeg echter graag toe dat ik zijn gedachten over de

cumulatie van de griffierechten meeneem bij de evaluatie van de wet.

Ik stel voor, voor het Algemeen burgerlijk pensioenfonds het woord te geven aan de regeringscommissaris, omdat dit toch een technische zaak is.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de regeringscommissaris, de heer Scheltema.

De heer **Scheltema**: De kwestie van het Algemeen burgerlijk pensioenfonds is naar mijn mening betrekkelijk eenvoudig op te lossen. Het is wel zo dat de wijziging die nu wordt aangebracht, in feite een wijziging is die betekent dat datgene wat het Algemeen burgerlijk pensioenfonds toch al moet doen, ook duidelijk in de wet te lezen staat. Wij gaan immers uit van de betekenissen van bezwaar en beroep in de algemene wetten. Het feit dat de wet aangaande het Algemeen burgerlijk pensioenfonds nog niet was aangepast, betekent niet dat men zich niet aan de nieuwe regeling had te houden.

De regeling van administratief beroep wijkt inderdaad iets af van de regeling van bezwaar. Ik heb begrepen dat de procedure die het pensioenfondsbestuur nu volgt, in belangrijke mate in overeenstemming is met de regeling van administratief beroep. Het lijkt mij echter heel wenselijk om nog even nader contact op te nemen over de wijze waarop dit het beste kan worden opgelost.

Mijnheer de voorzitter! Ter afsluiting het volgende. Deze Leemtetwet kon vele problemen bij de kamerleden veroorzaken en door de ingewikkeldheid van het wetsvoorstel is dat ook gebeurd. Wij vinden dit heel vervelend en ongetwijfeld zal in de volgende wetgevingsoperatie bij de derde tranche geprobeerd worden, dit zoveel mogelijk te vermijden. Misschien is het goed, te zeggen dat men ook in het buitenland af en toe fouten maakt. Dit zeg ik niet als excuus, maar om aan te geven dat het in het buitenland ook niet altijd zo goed gaat. Ik heb een exemplaar van het Belgische staatsblad bij mij. Daarin is een wetsartikel afgedrukt dat geheel in het Vlaams is gesteld, maar in Griekse letters is afgedrukt.

Scheltema

Zo zie je dat ook in het buitenland wel fouten worden gemaakt, maar zover zijn wij nog niet gekomen.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik stel vast, dat er geen amendementen zijn ingediend.

Het wetsvoorstel wordt, na goedkeuring van de onderdelen, zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Regelen omtrent het ter beschikking stellen van organen (Wet op de orgaandonatie) (22358).**

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer **Lansink** (CDA): Voorzitter! De Wet op de orgaandonatie kent een lange geschiedenis. Al in de jaren zeventig drong de Kamer aan op wetgeving. In 1978 deed de Raad van Europa dat ook in resolutie 29. De Wereldgezondheidsorganisatie aanvaardde in 1987 en 1989 resoluties over richtlijnen voor orgaantransplantaties en tegen commercieel gebruik van organen. Het regeerakkoord van het CDA en de PvdA van 1989 gaf de aanzet voor het wetsvoorstel dat wij nu pas behandelen. Dit wetsvoorstel werd ingediend op 18 oktober 1991. De schriftelijke behandeling in drie ronden kostte veel tijd. De laatste ronde, vorig jaar na de verkiezingen, leverde eigenlijk geen omstrede wijzigingen meer op. Wel roerden de afgelopen weken diverse organisaties zich geducht. De Nierstichting Nederland ontwikkelde vanwege de teleurstellende ontwikkelingen, het kennelijk tekortschietende wetsvoorstel en het achterblijvende aanbod van donoren ± ik citeer de titel van een van de publikaties ± een nieuw voorstel: registratie van bezwaarden gekoppeld aan donatie na instemming van nabestaanden. Een achttal stichtingen en organisaties, waaronder het Nederlandse Rode Kruis, riep onlangs de Tweede Kamer op, artsen te verplichten nabestaanden om toestemming tot donatie te vragen. Daartegenover liet de KNMG ± toch ook niet de eerste de beste ± vandaag nog per fax weten, ten

onrechte door de Nierstichting bij de voorstanders van het geen-bezwaarsysteem te zijn ingedeeld. Dat was een opvallende fax.

Mijn fractie pleitte steeds voor wetgeving. Het doel daarvan was tweezijdig: het ter beschikking komen van voldoende organen om zoveel mogelijk zieke mensen te helpen en respect voor de in de Grondwet verankerde onaantastbaarheid van het lichaam tijdens het leven en eigenlijk ook na de dood. Die ingebouwde spanning veroorzaakte een moeizaam wetgevingsproces. Iedereen kan dat uit de stukken afleiden. Het wetsvoorstel regelt de toestemming tot en het bezwaar tegen het uitnemen van organen. Na de schriftelijke behandeling en na het mondeling tussenoverleg is registratie echter niet verplicht. Ziet een burger af van melding, dan draagt hij of zij impliciet zijn of haar rechten over aan de verwanten. De regeling die er nu is, gaat dus uit van toestemming. Hiermee wijkt zij af van de wetgeving in andere Europese landen, vooral van de wetgeving in België. Daar moeten bezwaarden zich melden.

Het wetsvoorstel kent een lange en boeiende behandeling. Wetgeving op dit belangwekkende terrein vergt overigens ook een brede politieke steun. Gelet op de discussies, rijst daarom op voorhand de vraag of het wetsvoorstel aan het doel beantwoordt. Amending kan natuurlijk altijd leiden tot verbetering van een wetsvoorstel. Dat geldt vandaag ook. Vooraf meld ik de kernpunten die voor de fractie van het CDA van belang zijn. De commentaren die in de afgelopen tijd zijn gegeven, betrek ik daarbij. Allereerst noem ik de opnieuw gebleken noodzaak van de stimulering van het aantal donoren. Het tweede kernpunt is de keuze tussen het toestemmingssysteem en een al dan niet aangepast bezwaarsysteem. Sommigen noemen dit het geen-bezwaarsysteem. Een ieder weet echter wat wordt bedoeld. De criteria voor de vaststelling van de hersendood vormen het derde kernpunt. Wellicht is dit punt nog te onderbelicht. Dan noem ik nog de facultatieve inrichting van een centraal register. Naar mijn mening moet over dit punt opnieuw worden gediscussieerd. Het vijfde punt is het protocol dat door de ziekenhuizen wordt gebruikt. Het een na laatste punt betreft de rechtvaardige verdeling van de donororganen. Het

laatste punt betreft de toetsing van tijd tot tijd van welke nieuwe regeling dan ook, waarbij gelet dient te worden op de zwaarte van het onderwerp.

Voorzitter! Alvorens in te gaan op de verschillende onderwerpen, wil ik eerst enkele algemene kanttekeningen maken. Ik volg daarbij de indeling van het wetsvoorstel.

Hoewel de voortschrijdende medische technologie soms vraagtekens oproept, zijn nut en noodzaak van transplantatie van weefsels en organen niet omstrede. Het vrijwillig afstaan van weefsels en organen, zeker in levensbedreigende situaties, is in de Nederlandse samenleving algemeen aanvaard. Orgaandonatie past ook in de lijn van de medemenselijkheid en van de zorg voor elkaar. De roep om wetgeving kent verschillende achtergronden. Ik vat deze als volgt samen.

Ik noem in de eerste plaats het achterblijven van het aantal donoren, wat lange wachtlijsten tot gevolg heeft. In de tweede plaats noem ik de rechtsbescherming van de donoren. Ik verwijs daarbij naar artikel 11 van de Grondwet betreffende de onaantastbaarheid van het lichaam. Een derde belangrijk punt is de noodzakelijke regeling van bevoegdheden in de transplantatie-geneeskunde. Dat onderwerp betreft ons allemaal. Een punt dat ik ook tot de kernthema's reken, zijn de verschillen in de grondslagen van de wetgeving in Europa. Die verschillen nopen tot een duidelijke plaatsbepaling van de Nederlandse overheid. Met andere woorden: als de landen om ons heen andere grondslagen kennen en wij wisselen organen uit, dan heb je daarmee toch enigermate rekening te houden.

Voorzitter! Orgaandonatie en transplantatie zijn, gegeven de voortschrijdende medische technologie, geleidelijk meer een ethisch-juridisch vraagstuk geworden dan een louter medische afweging. Natuurlijk speelt de toegankelijkheid van de zorg een essentiële rol naast het tegengaan van risicoselectie en het vermijden van commercialisatie. De omstandigheid dat naast weefsels ook vitale organen kunnen worden getransplanteerd, is vanaf het begin positief gewaardeerd. Met de verruiming van de medisch-technologische opties groeide echter ook onzekerheid over de vraag of de donoren nog konden rekenen op een